

100 *let* 100 *knih*

[Sto norských knih v českých překladech]

Výstava u příležitosti 100. výročí navázání diplomatických vztahů s Norskem

Moravská zemská knihovna v Brně

[One hundred Norwegian books in Czech translations]

Exhibition on the occasion of the 100th anniversary of the establishment of diplomatic relations with Norway

Moravian Library in Brno

O min Sjel, o vær nu stærk! Ó má duše odhodlaně
Bær Vorherres Underværk! silná bud', bud' zázrak Páně!
Dø ej, Hjerte, som maa standse, Nezhyň, srdce, ustaň v znění,
at min Aand kan bedre sandse, aby duch můj v odmlčení
at, i Lytten til dets Banken, vnímal líp; slyše je bít,
ikke den forvilder Tanken! mátl by myšlenky nit!
Døv mig ikke, om du daarer, Neohlušuj, i když mámíš,
om du tryller og beruser, i když okouzlit mě umíš
du Henrykkelsens Musik, sladká hudbo vytržení,
som i mine Øren suser! která mi teď v uších šumíš!
Søde Graad, ei blind mit Blik! Pláči, ponech mi zrak k zření!
Lad mig see med disse Taarer, Nech, ať slzami teď vidím
som med tusind Ønje klart, jak tisíci očima,
som med alle Stjerner Fakler, jak pochodněni všech hvězd
det Mirakel af Mirakler, zázrak, jenž div divů jest,
som er bleven aabenbart! jenž se zjevil před nima.

Úryvek z knihy Henrika Wergelanda *Jan van Huysums Blomsterstykke / Obraz s květinami Jana van Huysuma*.
Přeložili Josef Vohryzek a Josef Hiršal

From Henrik Wergeland's work *Jan van Huysums Blomsterstykke*.
Czech translation Josef Vohryzek and Josef Hiršal

Český čtenář se zajímá o norskou literaturu už přes půldruhého století a celkový počet vydaných překladů do dnešních dnů vysoce přesáhl tisícovku. Zájem o norské knihy ještě vzrostl poté, co došlo k podpisu diplomatických listin pro prvního československého vyslance s působností v Norském království v lednu 1921.

Norští autoři jako Henrik Ibsen, Bjørnstjerne Bjørnson a Arne Garborg zanechali výraznou stopu v intelektuálních výbojích osmdesátých a devadesátých let, tedy v generaci Tomáše Garrigua Masaryka. Od přelomu století převažovaly překlady pořizované přímo z norštiny do češtiny [Hugo Kosterka, Milada Lesná-Krausová].

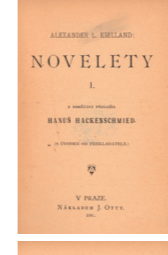
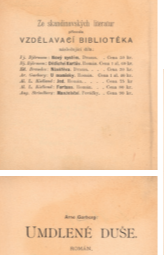
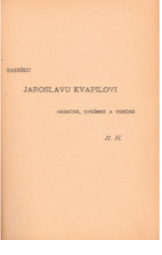
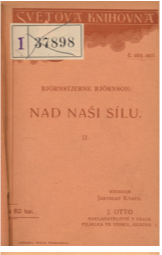
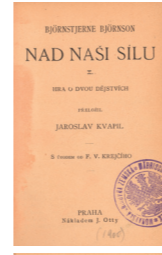
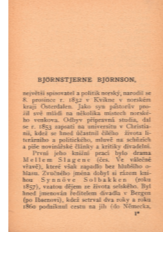
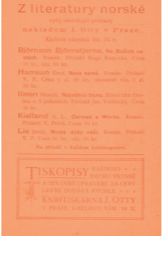
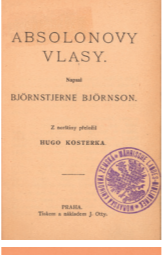
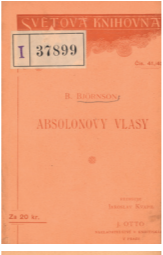
V posledních sto letech, které jsou tématem této knižní výstavy, zaznamenáváme tři vrcholy překladatelské a vydavatelské aktivity: třicátá léta, především v návaznosti na Nobelovu cenu pro Sigrid Undsetovou [1929], dále těsně před komunistickým převratem, a konečně dobu současnou, kdy sledujeme pestrost vydávaných žánrů od detektivek [Jo Nesbø] přes poezii [Jan Erik Vold] a divadelní hry [Jon Fosse] až k populárněvědecké literatuře [Thomas Hylland Eriksen]. Ruku v ruce s uvedenými recepčními vrcholy vycházely novinové recenze, studie a články v kulturních časopisech, stejně jako publikace českých odborníků — tento typ textů nemohla tato výstava pojmout. Mimo náš dosah jsou i autonomní dějiny slovenských překladů posledního století.

Czech readers have been interested in Norwegian literature for more than a hundred and fifty years, and the total number of translations published up to the present is well over a thousand. The interest in Norwegian books grew even more after the diplomatic documents for the first Czechoslovak envoy for the Kingdom of Norway were signed in January 1921.

Norwegian authors such as Henrik Ibsen, Bjørnstjerne Bjørnson and Arne Garborg left a significant mark on the intellectual development of the 1880s and 1890s, on the generation of Tomáš Garrigue Masaryk. Translations directly from Norwegian to Czech, i.e. not via a third language [German], have predominated since the turn of the century [thanks to translators Hugo Kosterka, Milada Lesná-Krausová, and others].

The last hundred years, which are the subject of this book exhibition, has had three peaks of translation and publishing activity: the 1930s, especially in the wake of Sigrid Undset's Nobel Prize [1929], subsequently the period before the Communist coup, and finally the present, when we witness the diversity of genres published, from detective fiction [Jo Nesbø], poetry [Jan Erik Vold] and plays [Jon Fosse] to popular science literature [Thomas Hylland Eriksen].

In addition to the above mentioned works, there were also newspaper reviews, studies, articles in cultural magazines and publications by Czech experts. However, this type of texts could not be accommodated by this exhibition. The autonomous history of Slovak translations of the last century is also beyond our reach.

Portrét Knuta Hamsuna od Jana Kanůpeka

Portrait of Knut Hamsun by Jan Kanůpek

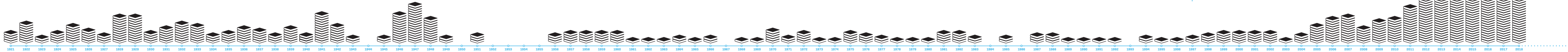
Henrik Ibsen na kresbě Cyrila Boudy

Henrik Ibsen in a drawing by Cyril Bouda

Portrét Sigrid Undsetové od Rudolfa Matase

Portrait of Sigrid Undset by Rudolf Matas

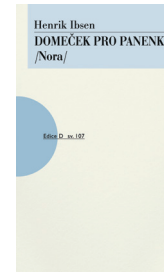
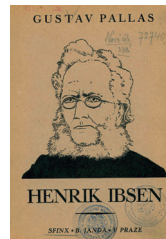
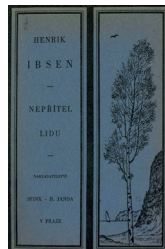
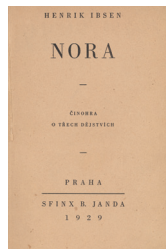
Henrik Ibsen byl — podobně jako jiní tvůrci světového literárního kánonu — do češtiny překládán, vydáván a upravován opakovaně. V posledních desetiletích to byl František Fröhlich, jehož překlady se hrají na našich divadelních scénách. Fröhlichovo překladatelské mistrovství zprostředkovává kompletní Ibsenovo dílo v podobě, která je bezesporu referenční pro generaci současnou i budoucí.

Za Ibsena nové doby bývá někdy označován dramatik Jon Fosse. Jeho význam pro současnou norskou literaturu však tkví nejen v dramatické i básnické a především prozaické tvorbě.

Zatímco experimentální divadelní hry překládá teatroložka Karolína Stehlíková, na Fosseho osobitou prózu se zaměřuje překladatel Ondřej Vimr.

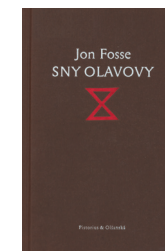
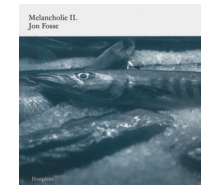
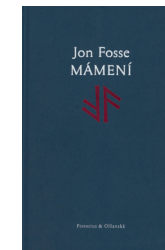
The work of Henrik Ibsen — like works by other writers of the world literary canon — has been translated, published and adapted into Czech repeatedly. In recent decades, translations by František Fröhlich have been performed on our theatre stages. Fröhlich's mastery of translation mediates Ibsen's complete work in a form which has undoubtedly become a point of reference for the present and future generations.

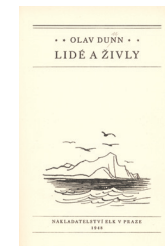
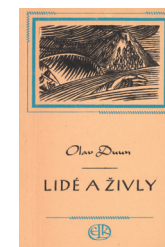
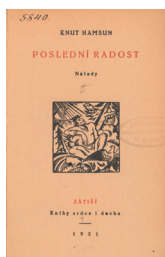
The playwright Jon Fosse is sometimes referred to as a new era Ibsen. His importance for contemporary Norwegian literature, however, lies not only in his dramatic and poetic works, but also in his prose. While theatre scholar Karolína Stehlíková translates his experimental plays, translator Ondřej Vimr focuses on Fosse's distinctive prose.

Ilustrace z obálky knihy Jana Fosseho *Ráno a večer*

Illustrations from the cover of Jon Fosse's book *Morning and Evening*

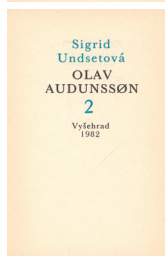
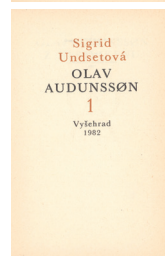

Knut Hamsun vycházel v českých překladech od roku 1896. Jeho romány, povídky, divadelní hry, básně i cestopisy ovlivnily literární vývoj v norském, českém i evropském kontextu. Jako kontroverzní byl vnímán jeho postoj k nacismu a fakt, že byl po válce odsouzen za kolaboraci a vlastizrady; i u nás proběhla řada let bez Hamsunových publikací. Helena Kadečková vydala aktualizované překlady románů *Mysterie* a *Pan* [1982], nově přeložila i průlomový román evropského modernismu *Hlad* [2016].

Vedle nositelů Nobelovy ceny za literaturu [populární byly historické romány Sigrid Undsetové] vyšla úctyhodná řada z dnešního pohledu méně známých norských autorů, které český čtenář přijal za „své“ — především trilogie Trygve Gulbrandsena *Věčně zpívají lesy*, ale také šestidílná saga *Lidé z Juviku*, jejímž autorem byl Olav Duun. Tyto i další tituly měly zajímavou grafickou úpravu výtvarníků Cyrila Boudy, Jana Konůpka a Michaela Floriana.

Knut Hamsun has been published in Czech since 1896. His novels, short stories, plays, poems and books of travels have influenced literary development in Norwegian, Czech and European contexts. His attitude towards Nazism and the fact that he was convicted of collaboration and treason after WWII were seen as controversial; there were many years without Hamsun's publications in Czechoslovakia as well. Helena Kadečková published updated translations of the novels *Mysteries and Pan* [1982], and she recently also translated the ground-breaking novel of European modernism, *Hunger* [2016].

In addition to Nobel Prize winners in literature [Sigrid Undset's historical novels were popular], there were many Norwegian authors with whom Czech readers embraced, even though they are less well-known today; these included especially Trygve Gulbransen's trilogy *Beyond Sing the Woods*, or the six-volume saga *The People of Juvik* written by Olav Duun. These and other titles had interesting graphic design by Cyril Bouda, Jan Konůpek and Michael Florian.

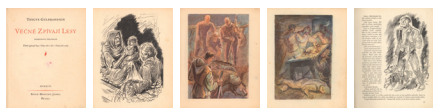

Topičovo nakladatelství

Práce

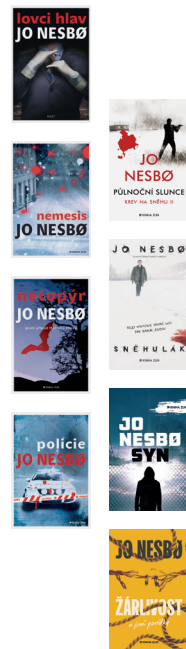
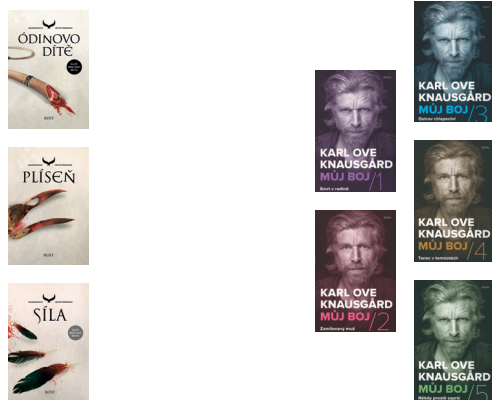
SFINX Bohumil Janda

Hybnou silou kulturní výměny je funkce vydavatele. V meziválečném období vycházely knihy skandinávských autorů v Topičově nakladatelství, legendární jsou jeho Bílé knihy. Práva na vydávání díla Sigrid Undsetové získal Ladislav Kuncíř, jeho podnikatelské záměry vzaly za své následkem hospodářské krize; přímým následovníkem se stal Vyšehrad, který je činný až do současnosti. Překlady z norštiny byly s přestávkami publikovány také v reprezentativním SNKLU/Odeonu [Edice Růžice, Světová literatura]; po sametové revoluci přešla skandinávská literatura do soukromých vydavatelství. Na Nory s evropským přesahem se systematicky zaměřuje Pistorius & Olšanská [Dag Solstad, Jon Fosse], zajímavé svědectví o norské literatuře podávají Kalich, Baobab a další, stále roste význam Kniha Zlín, a to nejen díky detektivkám Jo Nesbøa.

Mezi velké hráče jako jsou Host nebo Argo se neohroženě vydal brněnský Doplněk, který se svou edicí Současná evropská próza [vlastně by se měla jmenovat Současná norská próza] významně zapsal do recepční historie norské literatury u nás. Janu Šabatovi se navíc podařilo dynamicky propojit zkušené překladatele se začínajícími talenty a realizovat i graficky unikátní sérii norských titulů.

The driving force of cultural exchange is publishers' function. In the interwar period, books by Scandinavian authors were published by Topič's publishing house, and his edition called Bílé knihy [White Books] remains legendary. The rights to publish Sigrid Undset's work were acquired by Ladislav Kuncíř, however, his business plans had to be abandoned due to the Great Depression. Vyšehrad publishing house became Kuncíř's direct successor and has remained active up to the present. Translations from Norwegian were also published intermittently by the SNKL/Odeon publishing house [in Růžice and Světová literatura editions]. After the Velvet Revolution, private publishers have published Scandinavian literature again. Pistorius & Olšanská [Dag Solstad, Jon Fosse] systematically focuses on Norwegian writers with European overlap; Kalich, Baobab and other publishing houses give interesting testimonies about Norwegian literature; and the importance of Kniha Zlín continues to grow, not only due to Jo Nesbø's detective stories.

Among the big publishing players such as Host or Argo, Brno-based Doplněk has made a significant contribution to the reception history of Norwegian literature in the Czech Republic. Doplněk's edition Současná evropská próza [Contemporary European Prose] could have been called Contemporary Norwegian Prose. Founder of the publishing house, Jan Šabata, has managed to dynamically connect experienced translators with emerging talents and to publish a graphically unique series of Norwegian titles.

KNIHA ZLÍN

Academia

Albatros

Albert

Argo

Artur

Baobab

Dauphin

Doplněk

Dybbug

Edika

Fragment

Havran

Host

Ikar

Ivo Železný

Jota

Kalibr

Kalich

Karmelitánské nakladatelství

Kniha Zlín

Knihy Dobrovský [Omega]

Knížní klub

Knížní klub-Euromedia

Mladá fronta

Moba

Motto

Nakladatelství Lidové noviny

Odeon

Pistorius & Olšanská

Plus

Portál

Prostor

Sursum

Triton

Vakát

Větrné mlýny

XYZ

SEZNAM PŘEKLADATELŮ PO ROCE 1989

Hybatelem kulturního transferu je osobnost překladatele. Výchova nové generace překladatelů vždy ležela na srdci Jarce Vrbové, která je nejproduktivnější zprostředkovatelkou norské literatury u nás. Na jejím kontě je beletrie i odborná próza, autoři klasičtí i současní, knihy pro děti i generační výpovědi v nejrůznějších podobách. K jejím nejoblíbenějším autorům patří Lars Saabye Christensen a Per Petterson; je nositelkou řady ocenění [Zlatá stuha, Magnesia Litera, Norský královský řád za zásluhy], je iniciátorkou a redaktorkou řady studentských překladů, které vyšly na Karlově univerzitě. Studentské práce, důležité pro sbírání zkušeností mladých talentů, vycházejí opakovaně i na Masarykově univerzitě [např. projekt s autorem Bjarte Breiteig]. Překladatelé všech generací jsou podporováni institucí, která se programově stará o vydávání norské literatury po celém světě, nadací NORLA. „Norwegian Literature Abroad“ poskytla a poskytuje finanční podporu všem knihám, které vyšly v České republice po roce 1989. NORLA a její kulturní diplomacie je zárukou, že tradiční zájem Čechů o norskou literaturu má budoucnost.

Cultural transfer is also mediated by the personality of translator. Jarka Vrbová is the most productive translator of Norwegian literature in the Czech Republic and the education of a new generation of translators has always been important to her. She has translated both fiction and non-fiction literature, classic and contemporary authors, children's books and generational statements in various forms. Her favourite authors include Lars Saabye Christensen and Per Petterson. Jarka Vrbová is also the laureate of numerous awards [Zlatá stuha, Magnesia Litera, Royal Norwegian Order of Merit] and she has initiated and edited a number of student translations published by Charles University. Student works, important for gathering the experience of young talents, are repeatedly published at Masaryk University [e.g. the project with Bjarte Breiteig]. Translators of all generations are supported by NORLA, the organisation that advances publishing of Norwegian literature worldwide. "Norwegian Literature Abroad" has provided financial support of all books published in the Czech Republic after 1989. NORLA and its cultural diplomacy guarantee that the traditional interest of the Czech readers in Norwegian literature can continue by getting interesting dimensions in the future.

Marta Bartošková

Ondřej Buddeus

Eva Dohnálková

Pavla Nejedlá

Marie Novotná

František Fröhlich

Barbora Grečnerová

Anežka Sobotková

Viola Somogyi

Karolína Stehliková

Jitka Jindřišková

Miluše Juříčková

Helena Kadečková

Alice Týnská

Iva Vedralová

Iva Kopečná

Kateřina Křišťůfková

Ondřej Vimr

Jarka Vrbová

Jiří Vyorálek

Daniela Krolupperová

Josef B. Michl

Daniela Mrázová

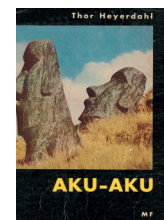
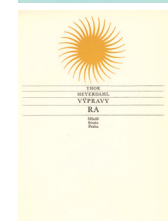
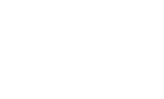
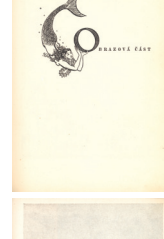
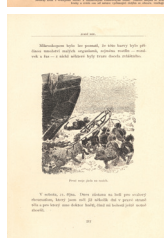

Klára Winklerová

Daniela Sobková Zouňková

...A DALŠÍ.

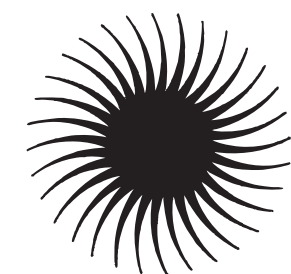
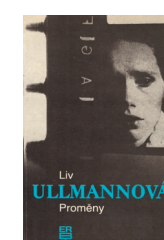
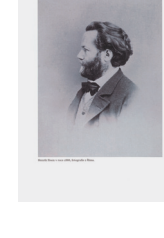
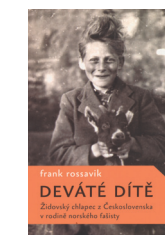

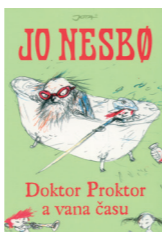
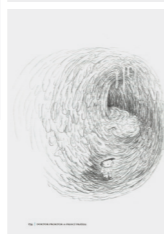
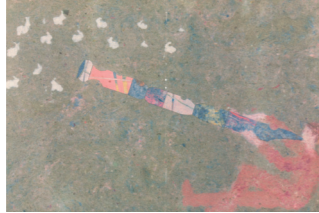
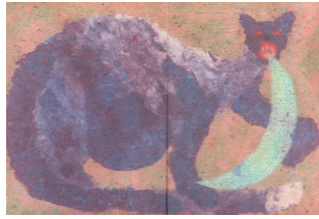
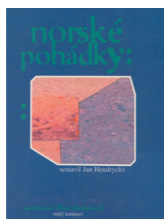
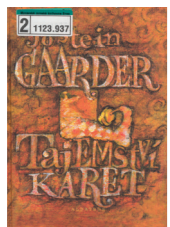
Mapa Nansenovy cesty Grónskem z knihy Život eskymáků

Map of Nansen's journey through Greenland from the book Eskimo Life.

Synonymem Norska byly odevzdy knihy polárních badatelů Fridtjofa Nansena a Roalda Amundsen... (text continues)

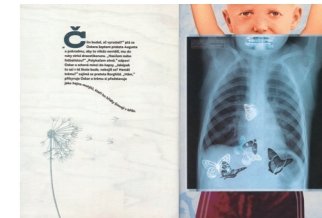
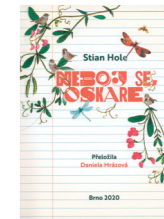
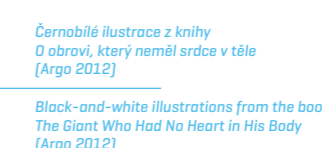
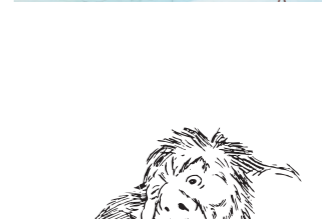
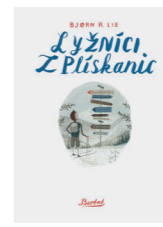
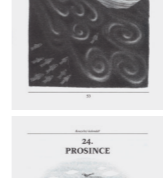
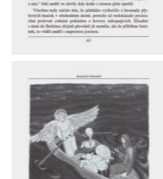
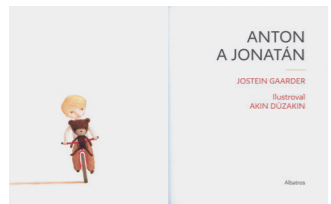
The books of polar explorers Fridtjof Nansen and Roald Amundsen and the books of travels by Helge Ingstad and Thor Heyerdal... (text continues)

Norské lidové pohádky vycházely česky v různých edicích, naposledy v roce 2012 [O obrovi, který neměl srdce v těle], a to s norskými dobovými ilustracemi. Literatura určená dětem a dospívajícím našla u českého čtenáře dlouhodobý ohlas. Uvedme knihy Josteina Gaardera, jenž se celosvětově proslavil románem o dějinách filosofie *Sofiin svět*, ale i dalšími tituly jako jsou *Tajemství karet*, *Kouzelný kalendář* nebo *Dívka s pomerančí*, které se rovněž věnují zásadním životním otázkám včetně těch ekologických. Závažnost témat je charakteristická i pro Maju Lunde, jejíž *Sněhová sestřička* tematizuje zármutek po ztrátě blízkého člověka. Česky tato knížka vyšla i s původními ilustracemi Lisy Aisato. Do světa dětské literatury vstupují i představitelé jiných žánrů; Jo Nesbø vydává veselé příběhy o Doktoru Proktorovi, humorista Erlend Loe píše sérii o Kurtovi. V češtině si mohou malí čtenáři přečíst mezi jinými o věrném dětském přátelství [Vaflové srdíčko autorky Marie Parrové], o klukovských obavách před nástupem do první třídy ilustrátora Stiana Hola [Neboj se, Oskare] a samozřejmě o lyžování [Lyžníci z Plískanic].

Norwegian folk tales have been published in Czech language in various editions. Most recently, it was the book *The Giant Who Had No Heart in His Body* published with Norwegian traditional illustrations in 2012. Children's and young adult literature has found a long-lasting resonance with Czech readers. Let us mention the books by Jostein Gaarder, who became famous all over the world thanks to his novel on the history of philosophy, *Sophie's World*, as well as other titles such as *The Solitaire Mystery*, *The Christmas Mystery*, and *The Orange Girl*, which also deal with fundamental life issues, including the environmental ones. Serious topics are also characteristic of Maja Lunde's work; her book *The Snow Sister* deals with grief after the loss of a loved one. The book was published in Czech with original illustrations by Lisa Aisato. Representatives of other genres are also entering the world of children's literature: Jo Nesbø authored humorous stories about Doctor Proctor, and Erlend Loe is writing a series about Kurt. Young Czech readers can also read about a loyal childhood friendship [Waffle Heart by Marie Parr], a boy's fears of going to school by illustrator Stian Hole [Garmann's Summer], and of course about skiing [Slush Mountain by Bjørn].

Černobílá ilustrace z knihy *O obrovi, který neměl srdce v těle* [Argo 2012]

Black-and-white illustrations from the book *The Giant Who Had No Heart in His Body* [Argo 2012]

Výstavu norské literatury v českých překladech pořádá Moravská zemská knihovna ve spolupráci s Ústavem germanistiky, nordistiky a nederlandistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity pod záštitou velvyslanectví Norského království v Praze. Zvláštní poděkování patří velvyslanci panu Robertu Kvilemu za jeho osobní nasazení při přípravě této výstavy, která připomíná 100 let od navázání diplomatických vztahů mezi našimi zeměmi. Vzájemné vztahy byly úzce propojeny s osudovými peripetiemi Evropy, v současnosti jsou rozvíjeny nejen bohatou škálou překladů, ale i prostřednictvím řady vědeckých a kulturních projektů bilaterální spolupráce.

The exhibition about Norwegian literature in Czech translations is held by the Moravian Library in cooperation with the Department of German, Scandinavian and Netherland Studies at the Faculty of Arts, Masaryk University in Brno, under the auspices of the Embassy of the Norway in Prague. Special thanks go to Ambassador Robert Kvile for his personal commitment to the preparation of this exhibition, which commemorates 100 years of the establishment of diplomatic relations between our countries. The relationship has been closely interconnected with the fateful vicissitudes in Europe, and is currently being developed not only through a rich array of translations, but also through a number of scientific and cultural projects of bilateral cooperation, especially by Norway and EEA Grants.

Výtvarná realizace výstavy

Exhibition visualisation

Bedřich Vémola

Texty

Texts

*Doc. PhDr. Miluše Juříčková, CSc.
Mgr. et Mgr. Adéla Ficová*

Produkce

Production

Mgr. Martina Šmídtová

Norské velvyslanectví
Praha

Norské
fondy

MASARYKOVA
UNIVERZITA

MORAVSKÁ
ZEMSKÁ
KNIHOVNA